

STICHTING LIVING LANDSCAPES

Jaaroverzicht 2020

Living Landscapes is een langjarig ontdekkings- en onderzoekstraject van Arita Baaijens. Al dertig jaar verkent Baaijens de relatie tussen landschap en nomadisch levende culturen in de Sahara, Siberië en Papoea Nieuw-Guinea. In 2017 startte zij voor het eerst een project in Nederland. Met 'Paradijs in de Polder, wat landschap je vertelt' wilde zij verwondering terugbrengen in het discours over natuur en landschap. Onderdeel van het project is het 'Woordenboek voor de toekomst' dat de betekenis van landschap op de taalkaart zet. Ook in 2020 vulde het Woordenboek voor de toekomst zich met nieuwe bijdragen. Een nieuwe ontwikkeling is het taalproject 'Taal voor de toekomst, in gesprek met de Noordzee', dat de Nederlandse taal wil verrijken met poëtisch-ecologische taal. Begin 2020 ondernam Baaijens een expeditie naar Papoea Nieuw-Guinea, waar zij de communicatie tussen bosbewoners en vogels op de vulkaan Bosavi onderzocht en vastlegde.

Uitgangspunt van stichting Living Landscapes is het systematisch onderzoeken, verzamelen en vastleggen van relaties tussen mens en de natuurlijke omgeving, met speciale aandacht voor subjectieve kwaliteiten van landschap.

ACTIVITEITEN 2020

Expeditie Het bos dat spreekt, Papoea Nieuw-Guinea

Een bos dat spreekt? Papoea's die vogels verstaan? Waarom voelen we ons zo ongemakkelijk bij het idee dat mensen met dieren communiceren en een bos dat kan denken? Hoe zou de wereld er uitzien als we de veronderstelde scheiding tussen mens, dier en plant zouden opheffen? En wat kunnen wij leren van mensen die hun omgeving verstaan? Om antwoord te vinden op deze vragen keerde Arita Baaijens terug naar Bosavi, een beboste vulkaan in de zuidelijke hooglanden van Papoea Nieuw-Guinea. Op haar eerste expeditie in het gebied ontdekte ze dat Papoea's en vogels elkaar verstaan. In december 2019/januari 2020 keerde zij terug om het akoestisch universum van Bosavi in geluid vast te leggen. Ook onderzocht ze wat onze samenleving kan leren van mensen die hun omgeving verstaan. In Bosavi dwingt natuur niet alleen respect af, het eist ook rechten op. Resultaten zijn beschreven in het Engelstalige verslag ['The Forest That Speaks'](#) en te beluisteren in de radiodocumentaire 'Het bos dat spreekt'. De documentaire werd als tweeluik [uitgezonden](#) door Vroege Vogels op 13 en 20 december.

Chief Sigalo bij de krater van Bosavi.

Woordenboek voor de toekomst

Het 'Woordenboek voor de toekomst' is een werk in uitvoering. Het digitale platform verzamelt hoopvolle woorden en verhalen die onze band met natuur versterken. Taal is nooit neutraal, woorden laten zien wat we belangrijk vinden. Het viel Arita Baaijens tijdens haar reizen op dat herders en bosbewoners die zij ontmoette heel vertrouwd zijn met de natuurlijke omgeving. De intieme band blijkt ook uit de woordenschat en de manier van spreken. De grondhouding is dat ook bergen, rivieren, dieren en planten weet hebben van de wereld. De Nederlandse taal weerspiegelt een andere, meer functionele relatie met natuur: rivieren, zee en landbouwgrond worden beheerd maar hebben van zichzelf nauwelijks recht van bestaan. Nederlanders hebben last van natuurvergetelheid, in de woorden van filosoof Koo van der Wal. Om de band met natuur te herstellen en te versterken kan onze taal wel een oppepper gebruiken. De woordenschat werd dit jaar uitgebreid met tientallen hoopvolle inzendingen. De [collectie](#) zal in 2021 worden verplaatst naar website 'Taal voor de toekomst', ook een initiatief van Living Landscapes.

DIERZAAMHEID

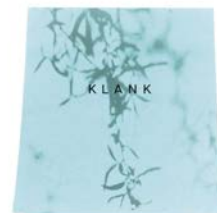
Samenvoeging van dieren en duurzaamheid, bedacht door Pim Martens, hoogleraar Duurzame Ontwikkeling universiteit Maastricht. Hij wil daarmee aangeven dat het welzijn van dieren voorop moet staan bij duurzaamheid. De term duurzaamheid wordt nu te pas en te onpas gebruikt als een duizend-dingen-doe-kje. Overal goed voor en daardoor verliest het aan betekenis. Dierzaamheid is specifiek en makkelijker te toetsen.

f t in

IT WAAIT DAT IT RIKKET

Vanuit mijn eetkamer kijk ik uit op een berkenboom, schrijft Tryntsje de Boer uit Friesland. Bij stil weer hangen de takken en is het *hangweer*. Staat er een briesje dan is het *zwevend weer*. Bij stevige wind zwiepen de takken. Dan zeiden ze vroeger bij haar thuis: 'It waait dat it rikket'.

CONIFERENZANG

Het hoge suizen van dennen en sparren bij een zwakke tot matige wind noemt men in Japan *matsukaze*. Het zingen van dennen- en sparrenbossen door toedoen van de wind noemde de Brit Rayleigh 'aeolian tones', oftewel windtonen. Hoe harder het waait, hoe hoger de bomen zingen. Wij kwamen het woord *coniferenzang* en een uitgebreide toelichting van het verschijnsel tegen in een artikel van Karel Knip, NRC 15-12-2018.

Taal voor de toekomst, in gesprek met de Noordzee

Dat we droog wonen in een natte rivierendelta danken we aan dijkenbouwers en poldergemalen. Het knechten van land en zee sijpelde langzaam maar zeker in onze genen, het kleurde ons denken en de taal waarin we spreken. Bodembeheer. Leefomgeving. Natuurambities. Ruimtelijke ordening. Onze relatie met de buitenwereld is al net zo rechtlijnig als de ruitjesoverhemden van Zeeman. Ontzag, respect of liefde voor natuur, daar koop je niets voor en zo poetsten we in de loop van de eeuwen de intieme omgang met water, planten, dieren en bodemleven uit ons hart en onze woordenschat. Het resultaat van de bezuiniging is een afgepaste manier van denken. Een eerlijker samenleving, prima, maar wel alleen voor mensen. Om een toekomst naar ons toe te halen waarin de Noordzee als levend organisme van zichzelf recht van bestaan heeft, is een flinke dosis magie nodig. De magie van taal. Arita Baaijens pleit voor een rijkere, vernieuwende taal die een wereld denkbaar maakt waarin natuur spreekt en de mens niet langer alles bepalend is.

In 2020 startte Arita Baaijens samen met ontwerper Corine Datema en het bestuur van Living Landscapes de voorbereidingen voor het futuristische project [Taal voor de toekomst](#). Met publiek, de zee, woordkunstenaars en de inzet van een lerende taalmachine gaat het project in 2021 op zoek naar een rijkere, poëtische taal waarmee we de zee kunnen verstaan. De gedachte is dat we op deze manier een toekomst naar ons toe halen die geen uitgerekte versie is van het heden of het verleden. Een toekomst waarin de mens deel uitmaakt van een veelsoortige, meerstemmige wereld.

Opname: Jelle Troelstra (klik op de foto)

Inzet van kunstmatige intelligentie. De lerende taalmachine versnelt het taalvernieuwingsproces en maakt onverwachte gedachtesprongen mogelijk. We creëren twee stemmen om te illustreren hoezeer taalstructuur en woordkeuze onze waarneming beïnvloeden. Het taalalgoritme van de beleidsmaker en het taalalgoritme van de Noordzee beantwoorden vragen van publiek, elk in een eigen jargon en taalstijl. De stem van de beleidsmaker is feitelijk. De stem van de Noordzee is onvoorspelbaarder en poëtischer. Zo kunnen woordvondsten (puinvisselen, woozig, onwillige feiten) en ongebruikelijke zinswendingen ontstaan. Ook zullen nieuwe taalregels worden toegepast: zelfstandige naamwoorden veranderen in werkwoorden (verzeeën, verwerelden), enkelvoudige voornaamwoorden ontbreken en woorden krijgen op z'n IJslands een windrichting.

Betekenis van nieuwe taal ontstaat pas in het gebruik. Vandaar dat Arita Baaijens verhalen schrijft in de nieuwe taal en ook vakgenoten, dichters, rappers en tekstschrijvers uitnodigt te experimenteren met 'herwilderde' taal.

In 2020 lag het accent op het vinden van partners, het project opzetten en de aanvraag van subsidies. Bijdragen zijn toegezegd door het Letterenfonds (€ 20.000,-), De Groene (€ 5.000,-), het Pauw Hof Fonds (€ 5.000,-) en IONA (€ 2.500,-). Samenwerkingspartners zijn mediapartner De Groene (publicaties), Ambassade van de Noordzee (activiteiten), NL-lab/KNAW (stagiaire, advies), Wereldnatuurfonds (lessen toekomstkunde, advies), IVN (publieksactiviteiten) en uitgeverij Atlas Contact (boek).

[testresultaat] Het algoritme spreekt met de stem van de Noordzee

Wij zijn pulserend leven, het akoestisch geheugen van oceanen rivieren en op land, zee is oorsprong van alles. Samenhang van vele stemmen en stemmingen en gebeurtenissen uit een ver verleden, toen nog zonder betekenis. Grondtoon stemmenruis codetaal, zuisten puinvisselen tumult in diepgevoelde waterplas met branding en scharrelende krabben. Kosmische service van borende pieren dèn vernieuwachtige ontheffing en gezang van walvissen, eb en vloed parende vissen, generatoren poliepen bewijs op netvlies, en zonder mensen is de wereld andersom onbewust wie zal het merken?

Groeneveldprijs

Arita Baaijens en Ambassade van de Noordzee ontvingen de Groeneveldprijs 2020. De prijs wordt jaarlijks door Stichting Groeneveld uitgereikt aan een persoon of organisatie die zich bijzonder inzet voor het debat over natuur en landschap en die daarbij een afwijkend en kritisch geluid laat horen. De jury over Arita Baaijens: '[Baaijens] is bioloog, ontdekkingsreiziger en publicist en zij heeft in haar werk op baanbrekende wijze onderzoek verricht naar hoe landschap en natuur waargenomen en ervaren kunnen worden. Samen met bewoners, onderzoekers, beleidsmakers, doeners en denkers bracht ze in kaart wat het landschap ons te vertellen heeft. [Ze heeft] zeer vernieuwende bijdragen geleverd aan het urgente maatschappelijk debat over de relatie tussen mens en natuur.'

De prijs werd op 4 december uitgereikt op Kasteel Groeneveld.

Communicatie

Hoewel het een rustig jaar was vanwege corona en veel geplande activiteiten geen doorgang konden vinden, kwamen regelmatig verzoeken om interviews binnen. Ook voerde Arita Baaijens gesprekken via het beeldscherm met onderzoekers, docenten en studenten beeldende kunst, biologie, archeologie en antropologie. Aanleiding vormde meestal het hoofdstuk Deep Mapping in haar boek *Paradijs in de Polder* (2018, Atlas Contact). Het is verheugend dat de niet-meetbare maar wel merkbare aspecten van landschap in diverse studierichtingen en ook in het werkveld van de architectuur en planologie aandacht krijgen.

Een greep uit de media met aandacht voor Arita Baaijens of haar projecten:

- Vroege Vogels radio, [interview](#).
- Tweeluik Het bos dat spreekt, [Vroege Vogels radio](#).
- [Podcast](#) Louis Bijl de Vroe.
- Sanne Bloemink - [De Wilde Wereld](#).
- Blauwe Kamer, tijdschrift voor architectuur ([2020, #2](#)).
- Expeditie Groen, [Parool](#).

Paradijs in de polder [website](#) en [facebook](#) (500+ volgers).

[Website](#) en nieuwsbrieven Arita Baaijens (1800+ volgers).

[Facebook](#) Arita Baaijens (3400 volgers).

Plannen voor 2021

In 2021 wordt het project *Taal voor de Toekomst* een realiteit. Het betreft een speculatief literair project dat een poëtisch-ecologische taal ontwikkelt en zo een wereld dichterbij brengt waarin de mens niet langer allesbepalend is.

Planning: Tot en maart voorbereiding. April t/m juni uitvoering. Na de zomer presentatie van resultaten.

De Groene Amsterdam is mediapartner en publiceert op 31 maart een essay van Arita over het project. Dat is tevens het startsein voor het project naar buiten toe. In juni start een schrijfactie: een oproep aan lezers en woordkunstenaars om een bijdrage te schrijven in de nieuwe taal. De Groene publiceert na de zomer een special met de beste bijdragen.

STICHTING LIVING LANDSCAPES

Doelstelling Living Landscapes

Living Landscapes beoogt een methode uit te werken, deep mapping, die het mogelijk maakt om uiteenlopende en soms conflicterende visies over natuur en landschap bijeen te brengen om zo een dialoog mogelijk te maken. Elke cultuur heeft een antwoord geformuleerd op de uitdagingen van de omgeving. In het Westerse denken zijn mens en natuur gescheiden. Andere culturen beschouwen mens en natuur als ondeelbaar. Door het organiseren van onderzoeksprojecten, workshops en activiteiten op het snijvlak van wetenschap, technologie, kunst en traditionele vormen van kennis, tracht de Stichting de dialoog tussen mens en natuur te verlevendigen.

Bestuursleden stichting Living Landscapes 2020

Ruud Maarschall - voorzitter, sinds 2017

Jelle Troelstra - secretaris, sinds 2019

Marcel Karman - penningmeester, sinds 2017

Niels Feis - bestuurslid, sinds 2017

Arita Baaijens - bestuurslid/directeur, sinds 2017

Vergaderdata bestuur

In verband met de Corona-crisis heeft het bestuur in 2020 slechts 1x online vergaderd (27 november 2020).

Team Taal voor de toekomst

Arita Baaijens – initiatiefnemer

Corine Datema - ontwerp

Ronnie Kroes - communicatie

Barbara Hanlo - camera en regie

Martien Groenendijk - techniek

Met dank aan: Gerrit Kalsbeek, Jacqueline Maris, Jeannette Parramore, Cor Simons, Corine Datema, Matthijs Schouten, Club Groeneveld, Louis Bijl de Vroe, Axel Coumans, Xandra Schutte, Suzanne Meeuwissen, Ambassade van de Noordzee en uitgeverij Atlas Contact.

Amsterdam / Den Haag, maart 2021